

Τέχνη: μια γλώσσα για όλους, σε όλες τις εποχές

Ορισμός : Τέχνη είναι η ελεύθερη και δημιουργική έκφραση του ανθρώπου με έργα που διέπονται από τους αισθητικούς κανόνες του ωραίου, με στόχο την αισθητική συγκίνηση και τον κοινωνικό προβληματισμό, σύμφωνα με τις προσωπικές επιλογές του δημιουργού και τα δεδομένα της εποχής του.

Μορφές

- Εικαστικές : αρχιτεκτονική, πλαστική, ζωγραφική
- Τονικές : ποίηση, μουσική
- Κινητικές : θέατρο, χορός

Αξία Τέχνης

- Προάγει το πνευματικό επίπεδο των μελών της κοινωνίας όσο και τον πολιτισμό
- Καλλιεργεί την κρίση, τη δημιουργική φαντασία, την ικανότητα πολυπρισματικής θέασης και ερμηνείας των γεγονότων
- Συμβάλλει στην απόκτηση αυτογνωσίας και κατ' επέκταση στην ολοκλήρωση του ατόμου, εφόσον καθίσταται ικανό να κατανοεί την πραγματικότητα και να λειτουργεί αυτενεργά
- Ανυψώνει το άτομο πάνω από το φυσικό εναρμονίζοντας την αισθητική με την πνευματική καλλιέργεια
- Προσφέρει ανώτερη αισθητική καλλιέργεια, με τη διαρκή αναζήτηση του ωραίου στο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον
- Αίρει τον άνθρωπό από την πεζότητα της καθημερινότητας, στοιχείο αναγκαίο στην αισθητική «μόλυνση» της εποχής
- Στρατεύεται στο κοινωνικό καλό και δίκαιο, προβάλλοντας εξελιγμένα δείγματα προτύπων και αξιών μιας ιδανικής κοινωνικής ζωής
- Συντελεί στη δημιουργία κοινωνικής συνείδησης, με τη βοήθεια που παρέχει για βαθύτερη βίωση των κοινωνικών προβλημάτων, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή στην επίλυση τους
- Ηθικοποιεί το άτομο και το οδηγεί στην κάθαρση, απαλλάσσοντας το από τον εγωισμό και τα πάθη και προβάλλοντας αξίες και ηθικά πρότυπα μέσα από μνημειώδη έργα τέχνης
- Μέσω της Τέχνης αποβάλλει την επιφανειακή ευδαιμονία και εκτόνωση και υπακούει στην έμφυτη ανάγκη της εξωτερίκευσης των αισθημάτων του
- Λυτρώνει το βεβαρημένο ψυχισμό από τα πάθη και τα προβλήματα
- Αποκαλύπτει το παρελθόν και προσδιορίζει το μέλλον και τη φυσιογνωμία κάθε λαού
- Αποδεικνύει την εθνική συνέχεια ενός έθνους, εφόσον γεφυρώνει το παρελθόν με το παρόν και το μέλλον
- Πολιτικοποιεί το άτομο με έργα τέχνης που προβάλλουν τη δημοκρατία, την ισότητα και δηλώνουν την απέχθεια προς κάθε ολοκληρωτική και απάνθρωπη ιδεολογία
- Αποτελεί διαχρονική και πανανθρώπινη γλώσσα και διαμορφώνει οικουμενικό πνεύμα

Προϋποθέσεις Ανάπτυξης Τέχνης

- Ύπαρξη δημοκρατικού και ελεύθερου πολιτεύματος, που επιτρέπει την ελεύθερη σκέψη και έκφραση
- Ουσιαστική παιδεία και ενημέρωση στις διάφορες πτυχές της τέχνης
- Ο καλλιτέχνης δεν πρέπει να χειραγωγείται και να υπηρετεί στείρα ιδέες και αντιλήψεις, αλλά να είναι ηθικό και άγρυπνο πνεύμα
- Το καλλιτεχνικό προϊόν προϋποθέτει έμπνευση και ευαισθησία, μόχθο και αφοσίωση

- Το έργο τέχνης να εκφράζει και να απευθύνεται στο κοινωνικό σύνολο κι όχι σε μια μικρή κάστα ανθρώπων, που σημαίνει κινητοποίηση της συγκίνησης, γονιμοποίηση της σκέψης και των συναισθημάτων του κοινού
- Ίδρυση πολιτιστικών συλλόγων και παροχή οικονομικής βοήθειας από το κράτος
- Αξιοποίηση της παράδοσης και καλλιέργεια αξιών

Απόψεις για το Ρόλο της Τέχνης

«Η τέχνη για την τέχνη»

Σύμφωνα με την άποψη αυτή, μοναδικός σκοπός της τέχνης είναι η δημιουργική έκφραση και ανάδειξη του ωραίου, ενώ στόχος του καλλιτέχνη η τελειότητα και η πρόκληση της αισθητικής απόλαυσης. Η τέχνη αποτελεί αυταξία, έξω από πολιτικές και κοινωνικές σκοπιμότητες. Έτσι, παραμένει γνήσια ως προς τη συγκίνηση, τη γνησιότητα της έμπνευσης, την πνευματική ελευθερία. Αντίθετα, σε κάθε άλλη περίπτωση, ο σκοπός γίνεται μέσο και η τέχνη εκχυδαίζεται, υπηρετώντας εξωκαλλιτεχνικές σκοπιμότητες. Όταν ο καλλιτέχνης ασχολείται με τα κοινωνικά θέματα, ξεφεύγει από την καθαρότητα της στοχαστικής μοναξιάς του και το βασικό του προορισμό, να παράγει το ωραίο.

«Στρατευμένη τέχνη» : Στρατευμένη είναι η τέχνη, που εντάσσεται σε μια ιδεολογία και προσπαθεί να μεταδώσει ένα μήνυμα πολιτικής, ηθικής, κοινωνικής, θρησκευτικής ή άλλης σκοπιμότητας. Το περιεχόμενο της τέχνης, τότε. Προκατασκευάζεται για την εξυπηρέτηση μικροκομματικών σκοπιμοτήτων.

Αρνητικά στοιχεία:

- Ο καλλιτέχνης αδιαφορεί για το περιεχόμενο και ενδιαφέρεται για τη μορφή.
- Στερεί το δικαίωμα της τέχνης να αναφερθεί σε θέματα με βαθύτερο νόημα και περιεχόμενο
- Υποτιμά κάθε άλλη αξία της τέχνης
- Ο καλλιτέχνης απομονώνεται από την κοινωνία
- Η τέχνη παύει να εκφράζει την εποχή της
- Αποπροσανατολίζει το άτομο
- Αποβλέπει στον προσηλυτισμό σε κάποια ιδέα ή πολιτική παράταξη και όχι στο κοινωνικό όφελος
- Καταπνίγει το καλλιτεχνικό μέρος και τον αισθητικό ρόλο της τέχνης
- Ο καλλιτέχνης δε δημιουργεί ελεύθερα αλλά ετεροκαθορίζεται από κέντρα εξουσίας
- Η κατ' επιταγή καλλιτεχνική δημιουργία αποτελεί κίβδηλη τέχνη, που απομακρύνει τον κόσμο από την τέχνη και τη ζημιώνει συνολικά, καταφέροντας ισχυρά πλήγματα στην αξιοποίηση της

Η τέχνη και η σημασία της:

- προσφέρει αισθητική απόλαυση και κάνει ακόμη πιο ανθρώπινη, ευχάριστη, ποικίλη και πλούσια τη ζωή.
- βοηθά τον άνθρωπο να κατανοεί την πραγματικότητα: προβάλλει τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ανθρώπων· καλλιεργεί και διευρύνει τους πνευματικούς ορίζοντες· κατά συνέπεια, επεκτείνει τη δυνατότητα κατανόησης της πραγματικότητας.
- βοηθά τον άνθρωπο να υπομένει: προβάλλοντας αξίες και πρότυπα δυναμώνει τον άνθρωπο πνευματικά και ψυχικά.
- μαθαίνει στους ανθρώπους να ενεργούν ομαδικά και να σέβονται την προσπάθεια των άλλων.

Παρ' όλα αυτά, οι σημερινές κοινωνικές προτεραιότητες και ο χαρακτήρας της εκπαίδευσης δεν ευνοούν τα καλλιτεχνικά μαθήματα, που εμφανίζονται πολύ περιορισμένα στο αναλυτικό πρόγραμμα με εμφανή τα αποτελέσματα στον αισθητικό προσανατολισμό και στη γενικότερη πνευματική καλλιέργεια των νέων.

Με ποιο τρόπο μπορεί η εκπαίδευση να φέρει τους μαθητές πιο κοντά στην τέχνη;

- με έμφαση στη διδασκαλία των κεφαλαίων που αφορούν την τέχνη στο μάθημα της ιστορίας.
- με πλατύτερη παρουσίαση των μνημείων μέσα από τις σελίδες των σχολικών βιβλίων (εικονογράφηση, διαφωτιστικές λεζάντες, έγκυρες αναλύσεις από αρχαιολόγους, κριτικούς τέχνης κλπ.).
- με μελέτη των μνημείων σε συνάρτηση με την ύλη συναφών μαθημάτων (π.χ. ιστορίας, γεωγραφίας) ή μέσω σχολικών προγραμμάτων (π.χ. περιβαλλοντικής αγωγής).
- με επισκέψεις: κατάλληλα οργανωμένες/προετοιμασμένες πρώτα σε μνημεία της περιοχής και γενικά σε μουσεία λαϊκής τέχνης, κινηματογράφου, πινακοθήκες· παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων, συναυλιών κλπ.
- με επιλογή, μελέτη και ανάδειξη από τα σχολεία συγκεκριμένων –άγνωστων καλύτερα- μνημείων.
- με πλουσιότερη διακόσμηση του σχολείου με φωτογραφίες, εικόνες, ζωγραφιές ή/και μακέτες μνημείων που σχεδιάστηκαν ή φιλοτεχνήθηκαν από μαθητές.
- με οργάνωση ολιγοήμερων σχολικών εκδρομών που να συνδυάζουν αναψυχή και επίσκεψη σε χώρους σημαντικούς από πολιτιστική άποψη.
- με τακτικές προβολές σχετικών ταινιών/ντοκιμαντέρ και συζητήσεις στη συνέχεια.
- με καλλιτεχνικούς διαγωνισμούς, όπως το πρόγραμμα για τη δημιουργία μαθητικών κινηματογραφικών ταινιών «Με μια κάμερα στο χέρι», που υλοποιήθηκε παλαιότερα.

Επιστήμη και τέχνη κάνουν πιο εύκολη τη ζωή του ανθρώπου

Όντας μέρος του πολιτιστικού «εποικοδομήματος» της κοινωνίας, η Τέχνη **διαμορφώνεται** απ' τις κοινωνικές συνθήκες- αλλά και, αντίστροφα, **συντελεί** στη διαμόρφωση εκείνων.

Ποιος μπορεί ν' αρνηθεί πως η («καλή» ή «κακή») μουσική, λογοτεχνία, θέατρο, κινηματογράφος, εικαστική κτλ. συμβάλλουν στον προσανατολισμό ή τον αποπροσανατολισμό της λεγόμενης «κοινής γνώμης»; Αν δεν ήταν έτσι, τα έργα τέχνης και οι δημιουργοί τους δεν θα γίνονταν αντικείμενο εκμετάλλευσης ή πολεμικής, χρησιμοποίησης ή διωγμών απ' την εκάστοτε εξουσία και από καταβολής Εξουσίας. Αφού λοιπόν, έτσι κι αλλιώς η Τέχνη παίζει κοινωνικό ρόλο, μπορεί να μην **πρωταρχική** σημασία η κοινωνική αποστολή της, τόσο για την κοινωνία η προπάντων, για την ίδια;

Αυτή η διαλεκτική σχέση κι αλληλεπίδραση ήταν, όπως ξέρουμε, ιδιαίτερα έντονη στην αρχαία Ελλάδα. Την Τέχνη οι Έλληνες δεν τη θεωρούσαν απλή τέρψη ή «παιδιά» αλλά **π α ι δ ε ί α**, και παιδεία έξοχη, για τους πολίτες.

Η απουσία της Τέχνης απ' τη ζωή (η «αμουσία») ήταν αφόρητη για τους Έλληνες. Αφόρητη, επειδή ισοδυναμεί όχι μόνο με «άχαρη» ζωή αλλά και με ζωή τυφλή, απαίδευτη, ακαλλιέργητη- πράγμα θανάσιμο για τους Έλληνες. Κάθε μορφή τέχνης είχε πάνω απ' όλα, παιδευτική αποστολή, γιατί «εισάγει εις τον βίον ημάς εκ νέων... και διδάσκει ήθη και πάθη και πράξεις μεθ' ηδονής».

Γι' αυτό μελετούσαν από παιδιά τα ομηρικά έπη: όχι για να «συναρπάζονται» από τις περιπέτειες των ηρώων τους, αλλά για να σπουδάζουν στο μεγάλο αυτό «σχολείο» ανθρωπίνης και κοινωνικής αρετής... Τη Μουσική, ακόμα κι ο Πλάτων την τιμούσε σαν άσκηση των νέων για την «ευνομία». Κι ο Αριστοτέλης κάνει στην Ποίηση το μεγαλύτερο έπαινο, αφού την ονομάζει «φιλοσοφικώτερον και σπουδαιότερον ιστορίας». Αλλά και το Δράμα, που το είχε αναθεματίσει ο Σόλων, δεν άργησαν να το υψώσουν σε θεσμό θρησκευτικό και πολιτικό, επειδή θεωρούσαν τους ποιητές «διδασκάλους... ότι τα πάντα δια δραμάτων edίδασκον» και «βελτίους (καλύτερους) ποιούσι τους ανθρώπους εν ταις πόλεσιν».

(...) Φυσικά υπήρχαν και υπάρχουν πάμπολλοι άλλοι, που ισχυρίζονται πως η Τέχνη δεν έχει καμιά κοινωνική αποστολή, πως η Τέχνη είναι αυτοσκοπός και πλήρης καθ' εαυτήν». Οριακή έκφραση της άποψης αποτελεί το περιβόητο δόγμα «η Τέχνη για την Τέχνη», που τόση θραύση είχε κάνει σε παλαιότερους καιρούς με τον «αριστοκρατικό» ναρκισσισμό του.

Χρειάζεται, τάχα, να πούμε πως η θέση αυτή αφυδατώνει κι ευνουχίζει την Τέχνη σαν κοινωνικό φαινόμενο... την υποβαθμίζει σε προσωπική υπόθεση του δημιουργού, αποκομμένου απ' την κοινωνία όπου ζει και που αυτή τον δημιούργησε; Οι πραγματικά μεγάλοι Ποιητές (στην πλατιά έννοια του όρου) όχι μόνο δε δέχονται αυτή τη «μείωση» αλλά και διαφεντεύουν την υψηλή σκοπιμότητα της Τέχνης. «Προορισμός της δραματικής τέχνης... ήταν κι είναι να κρατάει τον καθρέφτη μπροστά στη φύση... και να δίνει την αληθινή ηλικία και σωματική διάπλαση της εποχής, τη μορφή και το αποτύπωμά της», λέει ο Σαίξπηρ με το στόμα του Άμλετ (Γ,2). Ταυτόσημα ο Ίψεν θα «κατηχήσει» τους Νορβηγούς φοιτητές, το 1874: «Προορισμός του ποιητή, όπως και του επιστήμονα, είναι να κατανοήσει και να μεταδώσει στους άλλους τα φλέγοντα και τα αιώνια προβλήματα της εποχής του και της κοινωνίας του». Ενώ, λίγο παλιότερα, ο μεγάλος Ρώσος κριτικός Μπιελίνσκι καθόριζε: «Το ύψιστο και ιερότατο συμφέρον της κοινωνίας είναι η προκοπή της, που αγκαλιάζει όλα τα μέλη της. Ο δρόμος προς την προκοπή αυτή είναι η **συνειδητοποίηση**, και η τέχνη μπορεί να προχωρήσει σ' αυτή τη συνειδητοποίηση όχι λιγότερο απ' την επιστήμη. Εδώ, τέχνη κι επιστήμη είναι το ίδιο απαραίτητες, και ούτε η επιστήμη μπορεί ν' αντικαταστήσει την τέχνη, ούτε η τέχνη την επιστήμη» («Η ρούσικη λογοτεχνία στα 1847»).

Το ίδιο θα τονίσει, ένα αιώνα αργότερα, ο Μπρέχτ, στο «Μικρό Όργανο για το Θέατρο», όπου τόσο επιμένει στην ψυχαγωγική, αλλά και τη διδακτική σπουδαιότητα της Τέχνης: «Η Επιστήμη και η Τέχνη συναντιώνται σε τούτο: ότι σκοπός και των δύο είναι να κάνουν πιο εύκολη τη ζωή των ανθρώπων» (παρ. 20).

(...) Κανένας, βέβαια, δεν θα είχε την αφέλεια να υποστηρίξει πως ο καλλιτέχνης καθίζει μπρος στο γραφείο του ή στο καβελέτο του, λέγοντας μέσα του: «Τώρα, θα εκπληρώσω την κοινωνική αποστολή μου»! Την ώρα εκείνη, «Δημιουργεί» κάτω από μίαν εσωτερική ή εξωτερική παρόρμηση. Αλλά η κοινωνική αποστολή βρίσκεται μέσα στη φύση της Τέχνης, σαν κοινωνικού φαινομένου (αφού το καλλιτέχνημα **αρδεύεται** απ' την κοινωνία κι απευθύνεται στο «κοινό»)... ενυπάρχει στο ρόλο του καλλιτέχνη σαν προικισμένου μέλους

μιας κοινωνίας, όπου ανήκει και της ανήκει. Και την αποστολή αυτή ο καλλιτέχνης την εκπληρώνει (θετικά ή αρνητικά) είτε το θέλει είτε όχι.

Μ. Πλωρίτης

Παρατηρήσεις

B1. Να σχολιάσετε τη φράση του κειμένου αφού το καλλιτέχνημα αρδεύεται απ' την κοινωνία κι απευθύνεται στο «κοινό»)» σε μία παράγραφο 70-90 λέξεων.

B2. Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η 4η παράγραφος του κειμένου; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. (Η απουσία της Τέχνης ...μεθ' ηδονής»).

B3. Να δικαιολογήσετε τον τίτλο του άρθρου. Να τον αντικαταστήσετε με έναν δικό σας τίτλο.

B4. Να αναγνωριστεί η μορφή της σύνταξης στις παρακάτω περιπτώσεις και να μετατραπεί στην άλλη μορφή. Να δικαιολογήσετε την επιλογή του συγγραφέα:

α) Όντας μέρος του πολιτιστικού «εποικοδομήματος» της κοινωνίας, η Τέχνη διαμορφώνεται απ' τις κοινωνικές συνθήκες

β) ούτε η επιστήμη μπορεί ν' αντικαταστήσει την τέχνη, ούτε η τέχνη την επιστήμη

B5. Να δικαιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις: «εποικοδομήματος», «καλή» ή «κακή», «άχαρη»

B6. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: διαμορφώνεται, συντελεί, πρωταρχική, συνειδητοποίηση, αρδεύεται.

B7. Να χωρίσετε τις παρακάτω λέξεις στα συνθετικά τους: διαλεκτικός, αμουσία, περιβόητος, αφυδατώνω, απολακτίζω

ΚΕΙΜΕΝΟ

Τρεις **επίκτητες** ιδιότητες στάθηκαν αφορμή για την **οξύτερη** «ρήξη» ανάμεσα στον άνθρωπο και το ζώο: Η **επινόηση** της κατασκευής και χρήσης των εργαλείων, η ανάδυση της γλώσσας και η καλλιτεχνική δημιουργία. Η τέχνη ως παραστατική **απεικόνιση** της σκέψης είναι ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά που ξεχωρίζουν τον άνθρωπο από το ζώο. Δεν είναι, λοιπόν, τυχαία η εμφάνισή της ούτε μικρή η **συμβολή** της στην ανάπτυξη των ανθρώπινων εκείνων δομών και κοινωνικών διεργασιών, που ανύψωσαν τον άνθρωπο σε ανώτερα πνευματικά επίπεδα.

Οι λαοί και οι πολιτισμοί στο πέρασμά τους έχουν αφήσει άπειρα αντικείμενα θαυμαστής τέχνης, από πηλό και πέτρα, από γυαλί και μέταλλο, από υφαντά και ξύλο, από ελεφαντόδοντο και κιμωλία, από πολύτιμες πέτρες και ταπεινό ψαμμόλιθο. Και τα αντικείμενα αυτά, όπως οι πυραμίδες, ο Παρθενώνας και το Κολοσσαίο, **αντικατοπτρίζουν** τον **πολιτισμό** και την εξελικτική πορεία της ανθρωπότητας. Ο Όμηρος έγραψε θαυμάσιους στίχους, ο Αισχύλος έστησε ανεπανάληπτες τραγωδίες, μα και ο ανώνυμος καλλιτέχνης που δούλεψε το χρυσό και το ασήμι σε θαυμάσια στεφάνια, σκουλαρίκια και περιδέραια, σαν αυτά των Μακεδονικών τάφων, δεν πρέπει να περνάει απαρατήρητος. Η ανάγλυφη παράσταση ενός αρχαίου νομίσματος μπορεί να μας φωτίσει μερικές φορές περισσότερο κι από μια βιβλιοθήκη με παπύρους.

Ο άνθρωπος είναι ον **πολύτροπο**. Και η πολυτροπία του ανθρώπινου πνεύματος έχει άπειρες δυνατότητες έκφρασης. Αυτό είναι φανερό στο φαινόμενο της τέχνης. Χρησιμοποιώντας διάφορες μεθόδους, πότε

αντιγράφοντας την υπαρκτή πραγματικότητα και τότε πλάθοντας μια άλλη πιο επιθυμητή, η τέχνη προσπάθησε πάντα να συμφιλιώσει τον κόσμο της φαντασίας με την «ζέουσα»* πραγματικότητα.

Η τέχνη είναι μια επιθυμία και συγχρόνως μια εξομολόγηση. Η εξήγηση της ζωτικότητας και της **αυθεντικότητάς** της βρίσκεται στο γεγονός ότι αυτή ακολουθεί πιστά τη συνεχώς εξελισσόμενη ανθρώπινη κοινωνία.

Είναι βασικός κανόνας ότι η τέχνη λειτουργεί μέσω της λεγόμενης «αισθητικής οδού», της μοναδικής αυτής ιδιότητας του ανθρώπου να επηρεάζεται από την επαφή με το ωραίο. Χωρίς τη διέλευση μέσα από αυτό το δίαυλο η λειτουργία της τέχνης είναι και αδύνατη και ακατανόητη.

Μέσα από αυτή την «αισθητική οδό» ο καλλιτέχνης-δημιουργός βγάζει προς τα έξω τον προβληματισμό και τη γνώση του. Γιατί η τέχνη είναι, ή πρέπει να είναι, μια μορφή γνώσης και μάλιστα γνώσης που έχει μια κάποια ανώτερη πνευματική ή πρακτική αξία. Η κοινωνική ζωή και ο φυσικός περίγυρος μέσα στον οποίο διαδραματίζεται αυτό που ονομάζουμε «κοινωνικό γίνεσθαι» χρησιμοποιεί τον καλλιτέχνη σα δέκτη και πομπό. Ο δημιουργός δέχεται τα ερεθίσματα και αντιδρά μέσω της τέχνης του. Η τέχνη συγκεκριμενοποιείται, παίρνει σάρκα και οστά με τη φόρμα. Η φόρμα λοιπόν είναι προϋπόθεση απαραίτητη για την υλοποίηση και την προβολή του καλλιτεχνικού αποτελέσματος. Και η μορφή ενός έργου τέχνης, η φόρμα, περικλείει την ουσία και το σκοπό της δημιουργίας, το περιεχόμενο.

Στα έργα της τέχνης, είναι φανερό, **αντικατοπτρίζεται** η εικόνα μιας εποχής, χτυπά η καρδιά μιας ιστορικής περιόδου, εκφράζεται η κάθε φορά δοσμένη ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα. Τα γεγονότα κάθε εποχής, η φιλοσοφική της θεωρία, οι θρησκευτικές της δοξασίες, η ηθική της ποιότητα, αφήνουν τη σφραγίδα τους πάνω στα ανθρώπινα καλλιτεχνικά δημιουργήματα. Το «εγώ» και το «εσύ» με την έννοια του καθαρά ατομικού δεν μπορεί να νοηθεί στην τέχνη. Και αφού η τέχνη είναι μια μορφή γλώσσας, ένα μέσο έκφρασης και επικοινωνίας, δεν μπορεί παρά να αντανakλά μέσω του αντικειμένου της την διαμορφωμένη κοινή **συνείδηση**. Το άτομο ως μέρος ενός «όλου» θεληματικά ή όχι, ενσυνείδητα ή υποσυνείδητα εκφράζει τις επιθυμίες και τους οραματισμούς αυτού του «όλου».

Η τέχνη είναι και ιερή και δύσκολη. Είναι κάστρο δυσκολόπαρτο. Για να το κατακτήσεις, χρειάζεται να έχεις πολλά εφόδια. Γνώση και συνέπεια, φαντασία και σιγουριά, πείσμα και εργατικότητα, ευαισθησία και πνευματική νηφαλιότητα, πάθος μα κι εγκράτεια, αυθορμητισμό και λογική, συμπάθεια για το χθες μα και πίστη στο αύριο που γεννιέται.

Κείμενο διασκευασμένο από το βιβλίο του κ. Τάσου Σταμπούλογλου
«Δ Ο Κ Ι Μ Ι Α, 99 μικρά κείμενα για την τέχνη», έκδοση περιοδικού "ΓΙΑΤΙ", αριθμ. 34, ΣΕΡΡΑΙ 2011

* ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ζέω < αρχ. "βράζω, κοχλάζω, αφρίζω", μsn.-αρχ. είμαι ζεστός, καίω, φλέγομαι, κατέχομαι υπερβολικά από κάποιο συναίσθημα, *ζέουσα* καρδιά>= θερμά, καλά αισθήματα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 90-110 λέξεις.

B1. «Στα έργα της τέχνης, είναι φανερό, **αντικατοπτρίζεται** η εικόνα μιας εποχής, χτυπά η καρδιά μιας ιστορικής περιόδου, εκφράζεται η κάθε φορά δοσμένη ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα»: Χρησιμοποιώντας την παραπάνω φράση ως θεματική περίοδο, να αναπτύξετε το νόημά της σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων, αναπτυγμένη με τη μέθοδο της αιτιολόγησης και των παραδειγμάτων.

B2. Να αναφέρετε έναν τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η δεύτερη παράγραφος του κειμένου («Οι λαοί και οι πολιτισμοί...βιβλιοθήκη με παπύρους»). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία του κειμένου.

B3. Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στα παρακάτω αποσπάσματα:

- «ρήξη»,
- «ζέουσα»,
- «αισθητικής οδού»,
- «κοινωνικό γίνεσθαι».

B4. α) Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: οξύτερη, επινόηση, ανάδυση, συμβολή, αντικατοπτρίζουν, πολιτισμό, πολύτροπο, αυθεντικότητα.

β) Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: επίκτητες, συνείδηση.

Γ. Σε μια επιστολή στον Υπουργό Παιδείας ως εκπρόσωπος των σχολείων της περιοχής σας, να εκθέσετε τις απόψεις σας για την αξία της Τέχνης και το πρόβλημα του παραγκωνισμού της από τη σύγχρονη Εκπαίδευση, προτείνοντας παράλληλα τρόπους για την ενίσχυση της παρουσίας της Τέχνης στη μαθητική ζωή.

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Δηλώνουν ποιο είναι το αποτέλεσμα της πρότασης που προσδιορίζεται και εισάγονται με τους παρακάτω συνδέσμους ή εκφράσεις :

Όστε

Όστε να

Που

Για να, να (= ώστε να)

Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί του αποτελέσματος .

Κινείται πολύ αθόρυβα, **ώστε να μη γίνεται εύκολα αντιληπτός.**

Ήταν τόσο εγωιστής, **που προκαλούσε την ομαδική δυσφορία της παρέας .**

ΠΡΟΣΟΧΗ : ο σύνδεσμος ώστε στην αρχή περιόδου ή ημιπεριόδου εισάγει κύρια πρόταση :

Ακούστηκε το κορνάρισμα του αυτοκινήτου και το γάβγισμα του σκύλου · **ώστε είχαν γυρίσει από τις διακοπές .**

ΑΣΚΗΣΗ Στις επόμενες περιόδους να συμπληρώσετε τα κενά και βρείτε το είδος και το συντακτικό ρόλο όλων των δευτερευουσών προτάσεων:

1. Πέρασα άσχημα· **ώστε** δεν πρόκειται να ξανάρθω και να υποστώ τα ίδια .

2. Δε νομίζω ότι είναι τόσο ανόητος, **για να** δεχτεί αυτούς τους επαχθείς όρους .

3. Είναι τόσο ευαίσθητη,-----.

4. Η θλίψη για την τραγωδία του τον έκανε κι έγινε κακεντρεχής με τους άλλους .

5. Το λάθος σου στο διαγώνισμα δεν είναι τόσο σπουδαίο , -----

6. Δεν είναι αφέλης, ν' αποκαλύψει τις ραδιουργίες του .

7. Προσβλήθηκε τόσο από τη συμπεριφορά του εργοδότη του, ώστε παραιτήθηκε αμέσως, παρόλο που ήξερε πολύ καλά ότι δεν επρόκειτο να βρει εύκολα ανάλογη θέση .

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

A. ΟΙ ΕΝΑΝΤΙΩΜΑΤΙΚΕΣ

Φανερώνουν ισχυρή αντίθεση προς εκείνο που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται , το οποίο και θεωρείται πραγματικό :

Ενώ δεν έχει και σπουδαίες γνώσεις , κάνει πολύ καλά τη δουλειά του

Και που του μίλησα , πάλι δε με αναγνώρισε

Εισάγονται με τους συνδέσμους :

Αν και , Ενώ, Μολονότι, Μόλο που, Και που

Που

Και ως κ.λ.π.

B. ΟΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΙΚΕΣ

Φανερώνουν εναντίωση προς αυτό που δηλώνει η πρόταση που προσδιορίζεται , το οποίο όμως δε θεωρείται πραγματικό, αλλά ενδεχόμενο ή και αδύνατο :

α. Και αν ακόμη δεχτείς τους όρους τους, πρέπει να διατυπώσεις τις αντιρρήσεις σου .

(Και αν ακόμη δεχτείς : παραχώρηση του ομιλητή σε σχέση με αυτό που πιστεύει .

πρέπει να ... αντιρρήσεις σου : ενδεχόμενο ή αδύνατο .)

β. Δε μ' επισκέφθηκαν ποτέ, ως ήταν και για λίγο

Εισάγονται με τους συνδέσμους :

Και αν

Και να

Που να , Να , Ας ...και

- Λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί της εναντίωσης / παραχώρησης .

ΑΣΚΗΣΗ Στις επόμενες περιόδους να βρείτε το είδος και το συντακτικό ρόλο όλων των δευτερευουσών προτάσεων:

1. Αν και προσπάθησε πολύ, τελικά δεν τα κατάφερε .

2. Εγώ δεν θα υποχωρήσω, και να με απολύσουν.

3. Μολονότι τού φέρθηκα ευγενικά, εκείνος εξακολουθούσε να είναι εχθρικός απέναντί μου .

4. Τα μόνα που αγαπούσε ήταν τα αδέρφια του, κι ως τα έβλεπε μια φορά το χρόνο .

5. Παρόλο που ζει τόσα χρόνια στην Αγγλία, δεν κατάφερε να μάθει καλά τη γλώσσα .

6. Και δίπλα σου να ήμουν, πάλι δε θα μπορούσα να σε βοηθήσω.

7. Που να μ' έδιωχναν, εγώ θα έκανα το σωστό και το δίκαιο.